

Conclusion. *Means of the socio-cultural sphere have a significant potential for influence on the country's economic development and are especially relevant for the current political changes in the life of Ukrainian society.*

Further research *may be aimed at a detailed study and use of the experience of European countries in the development of the socio-cultural sphere and improvement of the prestige of the country in the world, as well as on the features of Ukrainian culture that can become the basis for forming a unique positive image of Ukraine as a center of ancient and interesting culture.*

Key words: *external labor migration, social policy, cultural policy, socio-cultural factors, middle class, eurointegration.*

УДК 378: 37.013.78+364

Тетяна Тернавська

ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління

Класичного приватного університету»

ORCID ID 0000-0002-9464-3175

DOI 10.24139/2312-5993/2018.08/286-296

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ПІДТРИМКИ СІМЕЙ, ЯКІ МАЮТЬ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті представлено теоретичне обґрунтування та аналіз соціально-педагогічної підтримки сімей, які мають дітей з особливими потребами. Визначено, що соціально-педагогічна підтримка сімей, які виховують дитину з особливими потребами базується на основних концептуальних принципах соціально-педагогічної роботи і є єдністю дій сімей і соціальних інститутів у процесі соціалізації дитини. Активізація ролі батьків, їх навчання та включення у процес соціально-педагогічної й соціально-психологічної діяльності є сімейно-центрованою практикою, що спрямована на соціалізацію дитини.

Ключові слова: *соціальна робота, соціальна педагогіка, соціально-педагогічна підтримка сімей, діти з особливими потребами, соціальний працівник, соціальний педагог, соціалізація, ресоціалізація.*

Постановка проблеми. Дитина – це маленька особистість, яка знаходиться на етапі свого соціального становлення; має свої погляди, почуття, світогляд і мислення та є дуже чутливою до будь-яких змін і стресів. Екологічні проблеми на всесвітньому, державному й регіональному рівнях, зростання питань у дієздатності батьків на фізичному та інтелектуальному рівнях, зростання показників захворювання в дітей, підвищення кількості випадків побутового та виробничого травматизму, дисгармонія у зайнятості й дозвіллі дорослих та дітей, нівелювання суспільством засад здорового способу життя, пригнічений соціально-економічний стан нашої держави – все це сприяє зростанню кількості дітей з особливими потребами.

На сьогодні в Україні спостерігається тенденція до зростання кількості випадків інвалідності серед дітей та молоді. Існують безліч факторів, які обмежують соціальне життя дітей із обмеженими функціональними можливостями, дають негативні наслідки особистісного розвитку, провокують виникнення низької самооцінки, розвитку комплексів та асоціальної поведінки. Фізичні дефекти дітей з обмеженими функціональними можливостями значно утруднюють формування та становлення їх соціальної ролі в суспільстві.

Відповідно до аналізу досвіду багатьох країн з питань соціальної роботи з дітьми з обмеженими функціональними можливостями, їх інтеграція, корекція фізичного та інтелектуального розвитку найкраще відбувається в інклюзивних закладах, де звичайні діти навчаються разом із дітьми з певними фізичними та (або) розумовими відхиленнями. У таких закладах навчально-виховний процес проходить у спеціально створених умовах, який прийнятний як для звичайних, так і для особливих дітей. В умовах гармонійної інклюзії кожна особистість дитини може повноцінно навчатися та реалізувати себе в соціумі. Як альтернатива, при тимчасовому або довготривалому перебуванні в лікувальних закладах, необхідне застосування спеціальних соціально-педагогічних технологій, форм, методів, методик у роботі з дітьми для запобігання асоціалізації.

Одним із варіантів запобігання асоціалізації дітей з особливими потребами є розроблення концепцій соціально-педагогічної підтримки, які забезпечують створення соціалізуючого простору для ефективної соціалізації або ресоціалізації особистості дитини.

Аналіз наукових досліджень. Технологія соціальної роботи (гр. *techne* – мистецтво, *logos* – поняття, вчення) розглядається як взаємоінтегровані знання про технології, засоби і способи здійснення певного процесу. У нашому випадку концепції соціально-педагогічної підтримки базуються на технологіях соціально-педагогічної роботи, які є сукупністю шляхів, методів, прийомів і засобів надання допомоги клієнтові, або вирішення проблеми (Тюття, 2004, с. 298).

Усвідомлення напрямку соціально-педагогічної роботи, як інтегрованого, об'єктивного та гармонізованого виду діяльності, дає можливість знайти методи, форми, технології для задоволення соціальних та особистісних інтересів і прагнень людей, перш за все соціально незахищених верств населення, що робить можливим і реальним застосування таких концепцій: соціально-педагогічні програми, що містять певні засоби й способи діяльності; саму діяльність, побудовану відповідно до таких програм.

На думку Є. Холостової, підвищення ефективності соціально-педагогічної роботи складається з таких аспектів: структурний (забезпечує розуміння понять керованих та некерованих соціальних ситуацій й можливої післядії (результату та наслідку); функціональний (дозволяє

узагальнювати механізми здійснення соціально-психологічних завдань як заборона, настанова, дозвіл, обмеження, орієнтування, спрямування); нормативний (конкретизує закономірності, принципи та правила); операційний (характеризує розділення операційно-процедурної системи та її подальшу координацію й синхронізацію) (Холостова, 2004, с. 111).

На основі аналізу наукових джерел (Безпалько, 2006; Бойко, 2006; Газман, 1995; Євтух, 2003) наведемо етапи впровадження соціально-педагогічних концепцій соціальної роботи: теоретичний, що передбачає обґрунтування об'єкту, предмету, мети та завдань впливу соціально-педагогічної підтримки, виокремлення ефективних структурних компонентів соціально-педагогічного, соціально-психологічного напрямку; методичний, який ґрунтується на добиранні ефективних методів та засобів впливу, аналізу інформації та виокремленні висновків та рекомендацій; емпіричний, який пов'язаний із практичною апробацією виділених ефективних концепцій та визначенням переваг і недоліків.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні й аналізі концепцій соціально-педагогічної підтримки сімей, які мають дітей з особливими потребами.

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз наукової та методичної літератури з проблем вивчення соціально-педагогічної підтримки сімей, які мають дітей з особливими потребами та аспектів соціально-педагогічної діяльності для з'ясування стану розробленості досліджуваної проблеми й визначення понятійно-категоріального апарату; узагальнення і прогнозування при формулюванні висновків та обґрунтуванні соціально-педагогічної підтримки сімей, які мають дітей з особливими потребами; *емпіричні:* педагогічне спостереження за організацією соціально-педагогічної підтримки сімей, які мають дітей з особливими потребами.

Виклад основного матеріалу. Особливостями соціально-педагогічних напрямків підтримки сімей з дітьми з особливими потребами є: динаміка у змісті, методах, формах та технологіях взаємної роботи фахівця соціальної педагогіки з клієнтом; поступовість, що визначається потребою постійного та поступового налагодження контакту з клієнтом; повторюваність та закономірність в етапах роботи з клієнтом, для збалансування якості та кількості впливу на клієнта на різних етапах діяльності.

Визначимо такі завдання соціального працівника та соціального педагога щодо організації створення соціалізуючого простору для ефективної соціалізації або ресоціалізації особистості дитини, а саме:

- забезпечення реалізації прав та свобод дитини з обмеженими функціональними можливостями та відповідними освітніми потребами в умовах лікувального закладу та під час перебування дитини в сім'ї;
- моніторинг дітей, які опинилися у складних життєвих ситуаціях, мають труднощі у спілкуванні з оточуючими або виховуються в

неблагополучних (неповних, сім'ях, які мають глобальні фінансові труднощі у зв'язку із хворобою дитини);

- аналіз та виокремлення певних завдань для вирішення проблем соціального характеру клієнта, консультація із відповідними фахівцями з метою надання відповідної негайної допомоги;
- кваліфікування та окреслення статусу дітей із особливими освітніми потребами в колективі, консультування батьків, вихователів, учителів щодо здійснення соціально-педагогічної підтримки дитини з особливими потребами в колективі однолітків, шляхом формування гармонійного мікроклімату серед інших дітей;
- інформування педагогів, батьків, звичайних дітей про толерантне, коректне та товариське ставлення до дитини з особливими освітніми потребами в межах засад інклюзивної освіти;
- участь у роботі психолого-педагогічного консиліуму та безпосередня зацікавленість в оформленні розгорнутої медико-психолого-педагогічної характеристики на дитину з особливими потребами та її індивідуального плану інтелектуального й фізичного розвитку;
- інформування дитини з особливими освітніми потребами та її батьків про можливості участі дитини в секціях, гуртках, клубах за інтересами та інфраструктуру позашкільних навчальних закладів у мікрорайоні, місті, селі;
- надання юридичної підтримки дитині з особливими освітніми потребами та її родині у відповідних органах і службах.

Нині існує величезна проблема, пов'язана з тим, що значна частина батьків намагається приховати ваду або хворобу своєї дитини. Тому просвітницько-профілактична робота з батьками має стати стрижнем у концептуальному підході до соціально-педагогічної підтримки. Батьки не усвідомлюють, що власними діями вони заважають створенню необхідних умов для розвитку й самореалізації дитини, ізолюють її від суспільства, спілкування, самоактуалізації.

Інтеграція в суспільство, успішна інклюзія, соціальна реабілітація та захист прав є головною передумовою успішної соціально-педагогічної підтримки дітей з особливими потребами.

Серед послуг, які надає фахівець у здійсненні соціально-педагогічної підтримки виділимо: інформаційно-консультаційну допомогу сім'ї з юридичних питань, соціально-психологічну терапію, медичну, побутову, виховну допомогу в нагляді за дитиною, анімаційне наповнення дозвілля дитини. Соціально-педагогічна підтримка здійснюється шляхом кропіткої партнерської роботи соціального педагога та дитини з обмеженими функціональними можливостями, за рахунок мобілізації джерел соціально-педагогічної, медичної та соціально-психологічної підтримки; є

посередником між родиною особливої дитини та різними соціальними інститутами в розв'язанні проблемних або конфліктних ситуацій.

Основний зміст технологій соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими потребами базуються на системі формування, покращення форм, методів та методик. Розширення соціальних навичок та закріплення соціальних ролей можливе за умови створення адекватних умов соціалізації або ресоціалізації для різних категорій дітей із обмеженими можливостями. Ефективне застосування технологій соціально-педагогічної роботи передбачає залучення дітей до роботи в усіх соціальних системах, структурах та основних сферах життя й діяльності суспільства, мотивує їх до усвідомленої підготовки до повноцінного дорослого життя, особистісної самореалізації.

Реалізація соціально-педагогічних концепцій підтримки сімей з дітьми з особливими потребами виявляється у створенні спеціальних умов розкриття та прояву внутрішнього потенціалу особистості, стимуляції до активності, мотивації до якісної життєдіяльності, досягненню особистих цілей і мрій, швидкої та гнучкої соціалізації та ресоціалізації. Нейтральне, толерантне та гармонізоване соціальне середовище, створене соціальним педагогом, допоможе розкрити внутрішні сили дитини, які допоможуть їй самостійно визначати особисту позицію, формувати незалежність від суб'єктивної думки оточуючих, самореалізуватися та самоорганізовуватися.

Проблема сучасного соціуму полягає в тому, що він відгороджується та закриває очі на проблеми людей із обмеженими можливостями. Залучення оточення до проблем родини, яка виховує дитину з особливими потребами, допоможе створенню ефективних умов для полегшення й усвідомлення можливого відчуття провини в таких батьків. Вони не будуть винити себе в тому, що сталося, не відгороджуватимуться від соціального кола. Завдяки кропіткій роботі соціального педагога, батьки зможуть знизити тиск опіки над дитиною з обмеженими функціональними можливостями, дадуть можливість готуватися та пристосовуватися до умов самостійного життя, чим знизять вірогідність постійних конфліктів усередині родини. Водночас залучення ширшого кола до проблем родини зменшить вірогідність неналежного догляду й нехтування створенням навчально-виховного процесу для дитини із конфліктних або неблагополучних сімей.

Важливим аспектом у роботі соціального педагога і є така підтримка сімей з дітьми з обмеженими можливостями. Першочерговим завданням кваліфікованого спеціаліста є допомога матері та батькові усвідомити стан дійсності, різку зміну подій у їх повсякденному звичному житті, окреслити їм власну «вселенську» роль у житті дитини з особливими потребами. Більшість батьків залишають усе, присвячують себе дитині-інваліду. Але є й такі, які відкидають думки про зміну стану та способу життя родини, не залишаючи роботу і не приділяючи дитині з особливими потребами належної уваги. Допомогти матері та батькові уявити своє теперішнє

становище, їх власну роль у житті дитини і своє призначення є першочерговим завданням спеціаліста соціальної сфери.

Тому перший етап реалізації концепцій соціально-педагогічної підтримки такої родини з дитиною з обмеженими можливостями – це допомога батькам не впадати в крайнощі, поступово змінити та устаткувати своє життя з перевагою на користь дитини, але не втративши контактів та активності в соціумі. Оптимальним рішенням цього питання є створення в пологових будинках комісій, груп фахівців, які допоможуть у вирішенні надзвичайної ситуації – народженні дитини з патологією. Також такі фахові групи потрібні для надання допомоги сім'ям з будь-якого часу встановлення захворювання в дитини. Основною функцією таких робочих груп фахівців має бути роз'яснення матері, членам родини (особливо батьку) наступних дій щодо їх особливої дитини. У межах психотерапевтичної, профілактичної та консультативної роботи важливим напрямом є залучення провідних фахівців у галузі медицини, психології, педагогіки та юридичної практики, а також зустрічі й поради матерів та батьків, які вже виховують дітей з особливими потребами.

Другим етапом реалізації концепцій соціально-педагогічної підтримки є зворотна взаємодія дитини з обмеженими можливостями зі своєю сім'єю. Післяпологовий стрес, або перший період усвідомлення стресової новини, пов'язаної із виявленням у дитини патології, зазвичай дезорієнтує та вводить у розпач батьків. Батьки не можуть адекватно сприймати дитину-інваліда в перший період її народження. На жаль, загальна статистика не наголошує на відстороненні саме батька або саме матері від проблем дитини з особливими потребами. Родини, які заручилися підтримкою соціально-педагогічних фахівців та об'єдналися у спілкуванні з іншими сім'ями, у яких вже є діти з обмеженими функціональними можливостями з мужністю витримують усі негаразди та труднощі, пов'язані з вихованням хворої дитини. Такі родини створюють найефективніші та гармонійні умови для соціалізації або ресоціалізації їхньої дитини в любові, повазі, розумінні та взаємодопомозі.

Завданням третього етапу є створення груп взаємодопомоги родині, батькам, братам та сестрам, а також найближчому оточенню.

Сучасний навчально-виховний процес не має виключати існування в навчальних, реабілітаційних та медичних закладах інклюзивних програм, де була б описана реальність тих людей, які не мають можливості якісно рухатися, орієнтуватися й адаптуватися в соціумі, спілкуватися з будь-ким. Звичайні діти виховуються в закладах дошкільної та початкової освіти так, неначе крім них немає інших, трохи інших дітей, маленьких людей із обмеженими функціональними можливостями. Формування світогляду, цінностей та життєвих орієнтирів на цьому етапі сенситивного періоду на

жаль не передбачає використання освітніми програмами відомостей про толерантне та співчутливе ставлення до «трішечки інших» людей.

Четвертий етап реалізації концепцій соціально-педагогічної підтримки – інклюзивне виховання дітей, що передбачає не тільки навчання в інклюзивних класах. Досвід інклюзивного навчально-виховного процесу вже є в багатьох школах поза межами нашої країни. Ефективність інтегрованого, інклюзивного начально-виховного процесу беззаперечна, оскільки таке навчання змінює ставлення до дітей не тільки найближчих оточуючих, друзів, однокласників, однокласників, а й інших учнів школи, їх батьків, мікрорайону в цілому.

Одна з ключових функцій соціального педагога – науково-технологічна та якісна методологічна розробка й упровадження індивідуальної програми реабілітації. Існуючі психолого-медико-педагогічні комісії, де незнайомі дитині спеціалісти визначають її долю та життя на наступний тривалий період, не вирішують усіх проблем. Налякані батьки засвоюють тільки свої обов'язки, не розуміючи прав і не знаючи можливостей для ефективної реабілітації своєї дитини з особливими потребами. Створення постійно діючих психолого-педагогічних консультацій з широким доступом батьків до інформації про технології, методики і шляхи розвитку дитини дозволять покращити реабілітацію дітей з особливими потребами. Завдяки просвітницькій діяльності соціального педагога батьки матимуть змогу сполучати роботу та догляд за дитиною, користуватися можливостями соціального захисту, обирати найефективніші індивідуальні методики реабілітації саме для своєї дитини. Сьогодні, при обмеженому виборі для дітей з особливими потребами – навчання у спец-інтернаті чи вдома – найоптимальнішим варіантом стане інклюзивне навчання.

Для задоволення однієї з найголовніших потреб дитини-інваліда – потреби спілкування та наявності небайдужих друзів та однодумців – у межах соціально-педагогічної підтримки необхідно організувати це комфортне оточення. У дружньому колі діти разом будуть відпочивати, спілкуватися, гратися, читати, слухати музику, малювати, дивитися цікаві та пізнавальні відеофільми, обговорювати їх. Організація гуртків, секцій, майстер класів, тренінгів допоможе отримати консультацію соціального працівника, соціального педагога, психолога, спілкуватися та гармонійно розвиватися, чим підвищувати ефективність соціалізації та ресоціалізації дитини з особливими потребами.

Гуманізація суспільної свідомості, науково-технічний прогрес людства сприяє залученню широкої аудиторії до проблем людей з особливими потребами, дітей-інвалідів, до необхідності соціалізації або ресоціалізації дітей із особливими потребами як соціальної групи, зрештою – суспільства, тобто про їхню соціально-педагогічну реабілітацію.

Базою соціально-педагогічної роботи з даною категорією дітей є формування повноцінної особистості дитини, створення комфортних умов для її соціалізації з урахуванням потенційних можливостей і потреб, бажань і мрій. Побудова взаємозв'язків дитини з мікро- і макросередовищем, розвиток її збережених психофізичних можливостей здійснюється шляхом розширення комунікативної сфери, ефективної організації дозвілля, творчої та ігрової навчально-пізнавальної діяльності, створення умов та допомоги в самообслуговуванні й пересуванні, забезпечення ліками і продуктами харчування, організації оздоровлення.

Проведений науково-теоретичний пошук складає методологічну базу для обґрунтування концептуальних ідей удосконалення технологій соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими потребами.

Виходячи з теоретичного дослідження концепцій соціально-педагогічної підтримки з дітьми з особливими потребами, відзначаємо, що соціально-педагогічна робота, яка розробляється та ефективно впроваджується, забезпечується сукупністю й послідовністю форм, методів, методик та інноваційних технологій для поступового набуття дітьми з особливими потребами здатності до комунікації, створенням та ствердженням соціальної ролі та визначається індивідуальними можливостями особистісного розвитку.

Ефективна соціально-педагогічна підтримка вимагає оновлення й удосконалення традиційних, розробку і застосування інноваційних технологічних підходів для вирішення соціально-педагогічних та соціально-психологічних проблем, які стають внутрішніми регуляторами вдосконалення практики соціальної педагогіки та соціальної роботи. Крім того, провідну роль у розробці та вдосконаленні технологій відіграє організація суб'єктами соціальної взаємодії спільних пошуків оптимальних засобів соціально-педагогічної та соціально-психологічної роботи з дітьми з особливими потребами та динамічного конструювання ефективних форм взаємодії з соціальною інфраструктурою, громадськими і молодіжними організаціями та місцевими органами законодавчої і виконавчої влади.

Ґрунтуючись на зазначеному підході та в результаті аналізу спеціальної літератури, у якій визначається сутність технологій соціальної роботи та соціальної педагогіки (Газман, 1995; Холостова, 2004; Тюптя, 2004), технології соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими потребами в умовах соціалізуючого простору будемо визначати як сукупність і послідовність засобів сприяння поступовому виробленню особистістю здатності до соціальної взаємодії і рольового соціального функціонування в існуючій ситуації: зовнішній, що визначається специфічними умовами тимчасового штучно створеного соціалізуючого середовища, та внутрішній, що визначається особливими потребами організму та психосоціальними характеристиками дітей із різними вадами здоров'я.

Соціально-педагогічна підтримка сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами – це сукупність концептуальних підходів соціального, педагогічного, психологічного та юридичного характеру, що спрямована на соціалізацію або ресоціалізацію дитини. Основними концептуальними підходами соціально-педагогічної роботи з такими родинами є ефективна взаємодія дій сімей і соціальних інститутів у процесі соціалізації та ресоціалізації дитини; актуалізація ролі батьків, їх практичної обізнаності й активного включення в процес соціально-педагогічної та соціально-психологічної діяльності.

Підвищення рівня та темпу розвитку особливої дитини, оптимізація її соціальної активності, формування оптимістичного настрою та установок батьків стосовно майбутнього їх родини та безпосередньо їх дітей досягається лише за умови цілеспрямованої системної соціально-педагогічної підтримки сімей з дітьми з обмеженими функціональними можливостями.

Комплексна соціально-педагогічна підтримка цієї категорії сімей повинна бути спрямована на розвиток власних внутрішніх та зовнішніх ресурсів членів родини, оскільки тільки активний суб'єкт соціальної взаємодії є ефективним чинником ефективної соціалізації або ресоціалізації дитини з особливими потребами та її гармонійної інтеграції в суспільство.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Розкривши зміст та особливості організації соціально-педагогічної підтримки дітей з особливими потребами, ми прийшли до низки висновків. Під соціально-педагогічною підтримкою розуміють вид соціальної та педагогічної діяльності спеціально уповноважених кваліфікованих органів держави, спрямованої на забезпечення системи гарантованого державою рівня матеріального та соціального захисту дітей, з урахуванням їхнього психологічного та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі в суспільному та іншому виробництві. Це допомога окремим людям, соціальним групам або верствам населення з метою задоволення потреб нормальної життєдіяльності, створення умов для самореалізації.

Установлено, що провідним завданням організації соціально-педагогічної підтримки дітей з обмеженими можливостями є створення рівних можливостей для їх успішної інтеграції в усі сфери суспільства. Особливістю організації соціально-педагогічної роботи з цією категорією дітей є те, що надання їм допомоги неможливе без одночасної організації соціально-педагогічного виховання та об'єднання зусиль сукупного потенціалу соціуму для найбільш повного задоволення потреб дитини з проблемами здоров'я та розвитку.

Організація соціально-педагогічної підтримки дітей з особливими потребами не залишається поза увагою держави, яка здійснює її в таких напрямках: поглиблення усвідомлення проблем сімей з дітьми з обмеженими функціональними можливостями, якісна медична опіка,

соціально-педагогічна реабілітація, доступність послуг служб соціальної підтримки та захисту, гармонійне родинне життя й особистісна самореалізація. Напрями організації соціально-педагогічної підтримки дітей з особливими потребами становлять динамічну систему, у процесі якої здійснюється послідовна реалізація тактичних завдань, що постійно виникають при взаємодії з дитиною-інвалідом, на шляху до досягнення мети – ефективного включення в суспільне життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпалько, О. В. (2006). *Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи*. Київ: Науковий світ (Bezpalcko, O. V. (2006). *Organizational socio-pedagogical work with children and youth in territorial community: theoretical and methodological foundations*. Kyiv).
2. Бойко, М. Д. (2006). *Право соціального забезпечення*. Київ: Атака (Boiko, M. D. (2006). *Sovereign law of the social war*. Kyiv).
3. Газман, О. С. (1995). *Педагогічна підтримка дітей в освіті як інноваційна проблема*. Москва: Innovator (Gazman, O. S. *Teaching pedagogical children in the study of the problem*. Mosow: Innovator).
4. Євтух, М. Б. (2003). *Соціальна педагогіка*. Київ: МАУП (Yevtukh, M. B. (2003). *Social pedagogy*. Kyiv: MAUP).
5. Холостова, Е. И. (2004). *Социальная работа*. Москва: ИНФРА-М (Kholostova, Ye. I. (2004). *Social work*. Moscow).
6. Тютя, Л. Т., Іванова, І. Б. (2004). *Соціальна робота (теорія і практика)*. Київ: ВМУРОЛ «Україна» (Tiuptya, L. T., Ivanova, I. B. (2003). *Social robot (theory and practice)*. Kyiv: VMUROL «Ukraine»).

РЕЗЮМЕ

Тернавская Татьяна. Социально-педагогические концепции поддержки семей, имеющих детей с особыми потребностями.

В статье представлено теоретическое обоснование и анализ социально-педагогической поддержки семей, имеющих детей с особыми потребностями. Определено, что социально-педагогическая поддержка семей, воспитывающих ребенка с особыми потребностями, базируется на основных концептуальных принципах социальной работы и представляет собой единство действий семей и социальных институтов в процессе социализации ребенка. Активизацией роли родителей, их обучением и включением в процесс социально-педагогической и социально-психологической деятельности является семейно-центрированная практика, направленная на социализацию ребенка.

Ключевые слова: социальная работа, социальная педагогика, социально-педагогическая поддержка семей, дети с особыми потребностями, социальный работник, социальный педагог, социализация, ресоциализация.

SUMMARY

Ternavska Tetiana. Social-pedagogical concept of support of the families, who have children with special needs.

In the article the theoretical ground and the analysis of social-pedagogical support of the families, who have children with special needs, is given. It is defined that the social-pedagogical support of the families, who have children with special needs, is based on the main conceptual principles of social-pedagogical work and is one of the actions of the families and social institutions in the process of socialization of the child; activation of the parent's role, their study and inclusion to the process of social-pedagogical and social-psychological activity. This is a family-centered practice, which is oriented to the socialization of the child.

In the work such methods of research have been used as: theoretical (analysis of scientific and methodological literature on the study problems of social-pedagogical support of the families, who have children with special needs and the aspects of social-pedagogical activity for clarification of the status of the investigated problem and determination of concept-category tool; generalization and anticipation when formulating the conclusions and grounding social-pedagogical support of the families, who have children with special needs), empirical (pedagogical observation for the organization of social-pedagogical support of the families, who have children with special needs).

The content and peculiarities of the organizing of social-pedagogical support of the children with special needs are grounded. Social-pedagogical support means a kind of social activity of specially authorized state bodies, directed at support of the system of the guaranteed state level of material provision of the children and youth, taking into consideration their material and physical status, family members, age, health, participation in social and other activities. It is defined, that the leading assignment of the organization of social-pedagogical support of the children with disabilities is creating equal possibilities for their successful integration to all social spheres. The peculiarity of organization of the social work with this group of children is that assisting them is impossible without simultaneous organization of social-pedagogical upbringing and integrating of efforts of combined potential of society for satisfying the special child's needs to the full extent.

It is marked that organization of social-pedagogical support of the children with special needs is not beyond the attention of the State and is being realized in the following directions: understanding the problems of the families with children with special needs, their need for medical care, rehabilitation, support service, social protection, family life and personal rights and culture. Directions of social-pedagogical support of children with special needs comprise a dynamic system, in the process of which a successive realization of tactical assignments is made, which constantly arise in the process of interaction with the invalid child, on the way of achieving the aim – inclusion to social life.

Key words: social work, social pedagogics, social-pedagogical support of the families, children with special needs, social worker, social pedagogue, socialization, resocialization.